

Kafijas pauze

Par tukšām pludmalēm, dārznieci un Puankarē hipotēzi. Ak, jā – un kafiju.

Teksts
MARCIS AUZIŅŠ,
LU rektors, profesors

Tā nu ir sanācis, ka no tuvākiem un tālākiem braucieniem atceros pavisam negaidītas un pat vairāk nekā parastas epizodes. Gaužām ikdienišķas. Taču, gadiem ejot, tās uzpeld ne tikai prātā, bet arī sajūtās – liekot atcerēties katru tābrīža detaļu. It kā nejauši, bet parasti tās saistītas ar dzērieniem. Nē, šie dzērieni nav viskijs vai konjaks. Tie nav pat vīns vai alus. Tie var būt jebkas, piemēram, sula, tēja vai kafija. Atceros kādu vēlu rudenī Haifā. Tobrīd es biju Izraēlas Zinātņu akadēmijas viesis, un man bija gadījiesies brīva pēcpusdienu. Ar pilsētas autobusu aizbraucu līdz gandrīz tukšajai pilsētas pludmalei. Vietējiem sezona jau sen bija beigusies, un tie daži, kas tur vaļojās, skaidri redzams, bija atbraucēji. Spīdēja saule, un pludmales paviljonā garlaikojās sulas pārdevējs. Viņam priekšā bija milzīga granātābolu kaudze un rokas sulas spiede. Tāda mehāniska un ar lielu sviru (atmiņu iespaidots, esmu tādu iegādājies arī mājās). Un tā nu es nopirku šādu lielu (nevis pie mums pierasto 200 mililitru tilpuma, bet kārtīgu puslitru) tikko spiestas granātābolu sulas glāzi un devos uz pludmali iekārtoties vienā no saulē izbalējušiem pludmales krēsliem. Vidusjūra, novakara rudens saule un absolūta miera un svētlaimes sajūta. Neskatoties uz to, ka jūrā redzams armijas patruļkugis, pilnīgs miers. Tāds, par ko saka – fiziski ar katru ķermeņa šūnu sajūtams. Vispār es pludmales neciešu ne acu galā. Tās ir ļaužu pārpilnas, un tur galīgi nav ko darīt. Saulē un smiltīs lasīt ir grūti un vienkārši zvilnēt – neciešami garlaicīgi. Pludmalē man parasti nāk prātā Kobo Abes romāns *Sieviete smiltīs*. Atceros to fiziski sajūtamo Abes aprakstu, kā pēc kāda laika pludmalē no smiltīm un vēja rokas un viss ķermenis kļūst lipīgs...

Bet šī Haifas pludmalē bija citāda reize. Liedags, cik vien pārskatāms, bija gandrīz tukšs. Tie nedaudzdie cilvēki, kuri tomēr te klīda, runāja man galīgi nesaprotamā valodā. Tas radīja tādu smeldzīgi patikamu vientulības sajūtu, kāda mēdz būt tikai rudenos un vietās, ko pametuši gandrīz visi atpūtnieki. Nāk prātā Tarkovska filma *Nostalģija* un tajā redzamā netūristiskā nesezonas Itālija. Tā ir mana sajūta.

Ir vienkārši pārpasaulīga miera sajūta, mājās iet negribas, lai arī kafijas glāze sen jau tukša un vēl vienu nepavisam nekārojas.

Atceros vēl vienu nesezonas kafijas dzeršanu – tepat Vecākos, kad pludmalē nav neviena un vienīgā vieta, kur var nopirkt karstu kafiju, ir vientulīga nošņurkusi stacijas bufete. Tas bija sen...

Vai kādreiz šāda sajūta gadās arī mājās? Jā, gadās. Atceros kādu vasaras dienu un *Apsaras* tējnicu pie Rīgas kanāla. Spīdēja saule. Tējnicas durvis bija plaši atvērtas un es sēdēju gandrīz vai ārā, bet tomēr saglabājās sajūta, ka uz pasauli skatos caur logu. Man priekšā bija pēc visiem priekšrakstiem sagatavota japāņu zaļā tēja – *Sencha* jeb senčā, kā to izrunā. Aiz loga, man nepievērsdama nekādu uzmanību, rosījās dārzniece. Bija patikama miera sajūta. Varētu pat teikt – baudpilna vientulība lielās pilsētas vidū. Aiz tējnicas rosījās ļaudis, taču bija burvīga sajūta, ka tas

mani neskar. Man bija mana telpa, kas pieredēja tikai man, un neko vairāk tajā brīdī nevajadzēja.

Vēl gribas atcerēties divas epizodes. Viena ir no kafējnicas *Strada*. Tā atrodas tieši blakus Bērklījas universitātes *Satern* vārtiem, ļoti tuvu slavenajai Telegrāfa ielai, kur kādreiz sākās hipju kustība. *Stradā* kafiju mēdz dzert gan studenti, gan Bērklījas profesori, gan ap izcilu universitāšu apmetnēm vienmēr esošie lielāka un mazāka mēra dīvaiņi. Bija agrs pavasaris, un krievu matemātiķis Grigorijus Perelmans tikko bija publicējis savu slaveno Puankarē hipotēzes pierādījumu. Daudzi matemātiķi, tai skaitā arī no Bērklījas, centīgi pārbaudīja pierādījumu un meklēja tajā kļūdas. Tagad mēs zinām, ka šāda kļūda netika atrasta, bet Perelmans tik un tā no sava miljona, kas viņam pienācās no starptautiska fonda kā balva par šīs klasiskās teorēmas pierādīšanu, atteicās.

Un tā nu aukstā pēcpusdienā sēzu zem infrasarkanā dārza sildītāja un nesteidzīgi baudu novakarī, malkojot negaršīgu amerikāņu kafiju, un vēroju, kā mans paziņa – matemātiķis, nokrāvis galdu ar rakstu kopijām, cīnās ar slavenās teorēmas pierādījumu. Bet es baudu vakaru un tobrīd man teorēma galīgi nešķiet svarīga. Ir vienkārši pārpasaulīga miera sajūta, mājās iet negribas, lai arī kafijas glāze sen jau tukša un vēl vienu nepavisam nekārojas. Jā, *Stradā* kafiju *for here*, tas ir, dzeršanai uz vietas, dod lielas bieza stikla glāzēs. Arī ap tām tiek apvilkti kartonpapīra gredzeni, lai nedeg pirksti. *To go*, tas ir, promnešanai, protams, kafiju var dabūt tradicionālajās papīra glāzēs.

Jā, un vēl viena epizode. *Starbucks* kafējnīca Sanfrancisko centrā uz *Market street*. Tā iekārtojies mājā, kuras viens stūris vis neveido 90 grādu leņķi, bet gan daudz asāku (šaurāku). Šis *spicums* ir izveidots no stikla. Tur sēžot, var redzēt Sanfrancisko dzīves mutuļojošo gaitu. Taču šķiet, ka istā dzīve notiek šeit, stikla kafējnīcas pusē, bet tur aiz stikla tikai tāds okeāna akvārijs, kur ļaudīm tāpat kā zivīm akvārijā ir radīta sajūta, ka viņi dzīvo brīvi. Patiesībā brīvība ir šeit, šajā mirklī, ar kafijas tasi rokā.

Tā vien gribas teikt – mirklī, tu esi skaists, apstājies! Un kā tu, cilvēks, šajā brīdī neatcerēsies Gētes *Faustu*. Un šajā mirklī jau ir vialga, vai tas ir Raiņa vai arī Bisenieka tulkojumā... Šai mirklī tas nav svarīgi.

Lūk, tādas ceļojumu piezīmes, kurās nav ne vārda par Izraēlas svētajām vietām, Telegrāfīelas vēsturi un kolorīto šodienu vai Sanfrancisko Zelta vārtu tiltu. Nav pat par Rīgas ievēribas cienīgām vietām. ☞